

Լեւոն Բաշալեանի բառապաշարը

ՊԱՐՈՅՐ ԱՂՊԱՇԵԱՆ

«Առաջին օրէս աշխատեր եմ, որ հայ լեզուն քլայ միշտ ու մկում գործիք մը, լաւ լաբուած, լաւ ագուցուած. ձեռքի հիւս հնագանդ գործիք մը, կերպաւարելու համար մտածումներդ ու զգացումներդ»:

ԼԵՒՈՆ ԲԱՇԱԼԵԱՆ

(«Անահիտ», 1934, քիւ 5-6, էջ 91)

19-րդ դարու 80-ական թուականներուն սկսած դրական շարժումը, արեւմտահայ դրականութեան պատմութեան մէջ հանդիսացաւ կարեւոր անկիւնադարձ՝ ուսման թիզմէն դէպի իրապաշտութիւն: Այդ ժամանակահատուածին, դրականութիւնն ու ժողովուրդը ակներեւ ձեռով սկսան իրարու մօտենալ: Արեւմտահայ իրականութեան մէջ յառաջացած հասարակական տեղաշարժերը եւ ընկերային շերտաւորումներու շեշտուածութիւնը լայն հիմք տուին իրապաշտ ուղղութեան: Մինչ այդ՝ դրականութեան մէջ տիրական ուսման թիզմի անձնական ճիշերն ու տրտունջները, իրենց տեղը զիջեցան մայրաքաղաքի (Պոլսի) եւ դաւառի կեանքի լուսանցքին վրայ նետուած խոնարհ խաւերու («թուլումպաճիներ»ու, «ձկնորսներ»ու, «պանդուխտներ»ու, «տան աղախիններ»ու, «չքաւոր մտաւորականներ»ու, եւլն.) ցաւերուն ու հոգերուն: Հասարակական ու ազգային անարդարութիւններու դէմ հին, տարերային, զգացական ու ուսման թիզ ընդվզումը, սկսաւ վերաճիլ գիտակից բողոքի, եւ դրականութեան մէջ «առարկայական» սառած ուժալիզմը հասցընել մինչեւ քննադատական իրապաշտութեան աստիճանը:

Արեւմտահայ իրապաշտ գրականութեան առաջին խոշոր ու տաղանդաւոր ներկայացուցիչը հանդիսացաւ Յ. Պարոնեան, որ գրականութիւնը մօտեցուց ժողովուրդին, հիմնաւորեց մեր գրական արձակը, զոր հետագային, իրապաշտ սերունդի խումբ մը հեղինակներ՝ պլխաւորութեամբ Ա. Արփիարեանի եւ իր «գործակիցներ»-ուն՝ Գ. Զոհրապի, Տ. Կամսարականի, Լ. Բաշալեանի, Հ. Ասատուրի, Մ. Կիւրճեանի (Հրանդ), եւլն, աւելի զարգացուցին եւ առաւել արտայայտչական դարձուցին:

Իրապաշտ շարժումը գրականութեան իր բերած ժանրային շարք մը կարեւոր ներդրումներու կողքին, հիմք ծառայեց գրական լեզուի հարստացման ու բիւրեղացման անհրաժեշտ վերադարձօնքին, եւ յօգուտ աշխարհաբար գրական «նոր լեզուի» յաղթանակին ու ընդհանրացման, լուծեց «աշխարհաբարեաններու» եւ «գրաբարեաններու» երկարամեայ վէճը. այնպէս որ հին գրաբարականներէն ոմանք՝ ինչպէս Յ. Գուրգէն, «հասկնալի» դառնալու համար ստիպեցան գրել աշխարհաբար:

Իրապաշտ շարժման մուտքը հայ իրականութենէն ներս հանդիսացաւ խիստ կարեւոր իրադարձութիւն հայ գրականութեան պատմութեան եւ ընդհանրապէս հայ ժողովուրդի մշակոյթին համար:

Վերոյիշեալ շարժումին բերած նորութիւններուն ու թարմութիւններուն նպաստը, առաւել եւս կը շեշտուի ու կ'արժեւորուի, երբ նկատի ունենանք քաղաքական այն ահաւոր դրութիւնը, որուն մէջ կ'ապրէր հայութիւնը: Համիտեան բռնապետութիւնը հայ ժողովուրդի բնաջնջումի ծրագրին իբրեւ նախաքայլ, դրաքննական խիստ միջոցներով կը սեղմէր ու կը հալածէր հայ յառաջադէմ միտքը, գրականութիւնն ու մշակոյթը: Սակայն ժամանակի մեր լուսամիտ մտաւորականութիւնը՝ գրադէտներ, հրապարակագիրներ եւ այլ մշակներ, գիտցան ոչ միայն անվթար պահել իրենց պայքարի դէնքը՝ «գրիչը», այլեւ զարգացնել ու նոր փայլ ու թռիչք տալ հայուն գոյութեան կռուանին՝ լեզուին:

Այս պայքարի յառաջապահները պատմութեան մէջ ճանչցուեցան «80-ականներ» անունով: Իսկ իրենց ժամանակն ու գործունէութիւնը՝ «80-ականներ»-ու ժամանակաշրջանն ու գործունէութիւնն:

«Ութսունականներ»-ու գործունէութիւնը, խիստ նշանակալից եւ օգտաբեր եղաւ յատկապէս լեզուական նորարարութեան մարզին մէջ:

Այս ընազաւառին մէջ, անոնց նպատակն էր, ամէն բանէ առաջ՝ դրել ժողովուրդին համար, հայերէնը դարձնել պարզ, մաքուր ու մանաւանդ մատչելի հայ ընթերցողին:

Երկրորդ՝ հայերէնը հարստացնել, կատարելագործել եւ բարձրացնել զարգացած օտար գրական լեզուներու մակարդակին:

Անվարան կարելի է ըսել, որ 80-ական թուականներու գրական սերունդը լիովին յաջողեցաւ արեւմտահայերէնը յղկելու, աւելի ճկուն ու արտայայտիչ դարձնելու առաջադրանքին մէջ, ինչ որ մեծապէս նպաստեց հայ գրականութեան հետագայ զարգացումին ու բարգաւաճման:

Այս առնչութեամբ, այդ սերունդի ամենակարեւորն դէմքերէն, տաղանդաւոր գրագէտ Գ. Զոհրապ, շատ դիպուկ ձեւով բնորոշած է իր սերունդի լեզուաշինարարական երախտաշատ գործը՝ հետեւեալ տողերով.

«Մրաւունք ունինք ըսելու որ պատուոյ աւանդ մը ձգեցինք իրենց, արեւին չափ պայծառ, բիւրեղի պէս ջինջ ու անոր պէս երփներանգ լեզու մը թողլով իրենց, լեզու որ ասկէ քառորդ դար առաջ գոյութիւն չունէր գրականութեան մէջ»։ (1)

* * *

«Ութսունականներ»ու նշանաւոր ու ինքնատիպ դէմքերէն մէկը հանդիսացաւ Լեւոն Բաշալեան, որ արեւմտահայ իրապաշտական արձակի (մասնաւորապէս նորավէպի) եւ լեզուի բիւրեղացման ու զարգացման մէջ իր խոշոր դերը ունեցաւ:

Լ. Բաշալեանի գրական ստեղծագործութիւնը տեւեց շուրջ տասնհինգ տարի, որմէ ետք գրական ասպարէզէն քաշուեցաւ, եւ որուն համար ոմանք զինք կոչեցին «դասալիք»։ Այնուամենայնիւ, Լ. Բաշալեան, որպէս արեւմտահայ գրական լեզուաշինարար, ունեցաւ իր անժխտելի ու դնահատելի դերը։ Ան խորապէս ուսումնասիրած էր հայոց լեզուն, տիրապետած եւ իւրացուցած անոր քերականական օրէնքներն ու կանոնները, քաջ գիտակ էր հայերէնի դարձուածքներուն ու ոճերուն։ Ան հարստացուց հայերէն բառապաշարը՝ օգտագործելով անոր լեզուական առաւելութիւնները, ճկունութիւնն ու բառակազմական զանազան միջոցները:

Լ. Բաշալեան, որպէս արեւմտահայ գրական լեզուի նորարար, նպաստած է աշխարհաբարի վերջնական յայթանակին, միաժամանակ՝ յենելով գրաբարի հարուստ ու ճոխ պաշարին, եւ զայն օգտագործելով նոր լեզուաշինարարութեան մէջ:

1) «Լոյս», 1906, քիւ 23:

* * *

Գրական ստեղծագործութիւններու լեզուական ինքնատպու-
թիւնն ու իւրայատուութիւնը հանդէս կու գայ ոչ միայն նախադա-
սութիւններու անթերի կառուցումով, կապակցումով կամ շարա-
հիւսութեամբ, այլ նաեւ բառապաշարով:

Գրողը կ'օգտագործէ իր ժողովուրդի լեզուին յատուկ բա-
ռերը, այլ խօսքով՝ ազգային լեզուն, որուն հարստութիւնն ու
բազմերանդութիւնը կ'արտացոլայ գեղարուեստական երկերուն
մէջ: Ան իր երկերուն մէջ կ'օգտագործէ իր ժամանակաշրջանի կեն-
ցաղին, նիստուկացին եւ այլ երեւոյթներուն յատուկ բառեր՝ տի-
պականացնելու եւ բացայայտելու համար կերպարներ ու հերոս-
ներ, շեշտելու եւ մատնանշելու համար բնաւորութեան գիծեր,
նկարագրելու եւ պատկերելու համար երեւոյթներ ու տեսարան-
ներ: Գրողը, որքան լաւ ու խորապէս տիրապետած ըլլայ լեզուի
բառապաշարին, կրնայ աւելի հեշտութեամբ ու պատկերաւորու-
թեամբ արտայայտել այս կամ այն երեւոյթը, միտքը:

Սակայն դրական լեզուի մէջ յաճախ մուտք կը գործեն լեզ-
ուական այնպիսի միւտերներ, որոնց առկայութիւնը, ի պահանջել
հարկին, անհրաժեշտութիւն կը դառնայ:

Ներկայ ուսումնասիրութեան հիմնական առաջադրանքը կը
կայանայ, համառօտակի քննել լ. Բաշալեանի լեզուի բառապաշա-
րի առանձնապատուկ շերտերը:

ՀՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լեզուաբանութեան մէջ բացայայտ իրողութիւն է, որ լեզուի
փերականակամ կառուցումով կը փոխուի աւելի դանդաղ, աստի-
ճանարար, քան բառային հիմնակամ կազմը: Իսկ վերջինս իր հեր-
թին, կը փոխուի աւելի դանդաղ քան բառային կազմը (բառափոն-
տը) ընդհանրապէս, որովհետեւ ասոր վրայ քաղաքական, տնտե-
սական, մշակութային եւ այլ փոփոխութիւնները աւելի յաճախ
կ'ազդեն եւ աւելի ակնյայտ կը դառնան:

Բառերը կը հիմնան երկու հիմնական պատճառներով.

ա) Երբ տուեալ բառի միջոցով արտայայտուած իմաստը
առօրեայ կեանքէն կը մղուի ինչ-ինչ պատճառներով:

բ) Երբ նոյն իմաստը արտայայտող բառերէն մէկը կը պար-
տուի եւ դուրս կու գայ տուեալ լեզուէն:

Այս առումով, լ. Բաշալեանի լեզուին մէջ նշմարելի է հնա-
ցած բառերու հոյլ մը, որոնցմէ՝ ստորեւ օրինակներ.

Գոգցել (էջ 9) (2), նոյնյետայն (9), այլայլակ (10), անդ (20), տախտակորմ (32), վաղնջուց (32), քոթանակ (34), այսահար (49), փախտեայ (50), քաջալեր (54), բեկբեկ (56), փութանակ (59), արբշու (71), կոկորդալիբ, տարրորէն (62), մոյնք (62), հրուտ (63), ապաքէն (66), ուժազանակի (99), աւասիկ (105), պանդոյր (115), կոչունք (118), դուհ (121), ալք (152), թմբիբ (165), հաճ (232), անդաստակ (252) ելն.:

ԳՐԱԲԱՐԱՁԵՒ ՏԱՐՐԵՐ

Լ. Բաշալեան որքան ալ հետեւողական լեզուամշակ ու աշխարհարարի ջատագով մըն էր, այլ խօսքով՝ արեւմտահայ գրական լեզուի դրօշակակիրներէն մէկը, այնուամենայնիւ, իր լեզուին մէջ սպրդեցան դրաբարածեւ (մասնաւորապէս՝ հոլովածեւեր) որոշ տարրեր:

Սակայն, պէտք է ընդունիլ, որ այս տարրերու օգտագործումը բացարձակօրէն չէ ազդած իր ընդհանուր ստեղծագործութեան, զեղարուեստականութեան եւ մանաւանդ լեզուին վրայ, ընդհակառակը, կարծես թէ այդ տարրերուն օգտագործումը որոշ դունազեղութեամբ ու ճոխութեամբ համակած է իր ստեղծագործութիւնը, որովհետեւ ատոնց առկայութիւնը եղած է չափաւոր ու դրական արդի լեզուի մը պատշաճելի սահմաններուն մէջ. մանաւանդ, երբ նկատի առնենք որ արեւմտահայ գրական լեզուի մաքրման շրջանին, տակաւին գոյութիւն ունէին «գրաբարեաններու» ջերմ երկրպագուներ: Ասով հանդերձ, գրաբարեան այս տարրերը, միջին ընթերցողի մը համար հասկնալի են ու ըմբռնելի, ինչ որ շատ կարեւոր է ու անհրաժեշտ: Ահաւասիկ օրինակներ՝

«Աշակերտաց (9), որք (10), նմա (10), դիտողութիւնք (10), զայս (10), արհամարանաց (10), խանդաղատանօք (12), զի (13), առաջնոյն (16), տիրուհւոյն (17), եռանդամբ (18), անրջոց (22), իմն (26), որոց (43), միոյն (62), մարմնոյ (62), այլք (69), ամբաստանելոց (103), զանի (116) ելն.:

Ինչպէս նշմարելի է վերոյիշեալ օրինակներէն, ժամանակակից արեւմտահայերէնի մէջ յաճախ կ'օգտագործուին նմանօրինակ դրաբարածեւ հոլովներ (որուն մէկ մասը արդէն քարացած հոլովածեւեր են), սակայն ոչ նոյն տարողութեամբ:

2) Բոլոր օրինակները վերցուած են Լ. Բաշալեանի *Ընտիր Երկեր* Հայ-սօստիքատի հրատարակութեան, Երևան, 1962: Փակագիծերու մէջ թշուած են էջերը:

Լ. Բաշալեան իր նորավէպերուն աւելի շեշտուած զարդարանք, պատկերաւորութիւն եւ դունադեղութիւն տալու եւ իմաստային որոշ նրբութիւններ արտայայտելու համար, օգտագործած է նաեւ զբարբառն ոճեր ու դարձուածքներ, որոնք՝ ինչպէս գրաբարեան հոլովածները, չեն ազդած լեզուին ամբողջական կառուցուածքին վրայ, որովհետեւ ասոնք նոյնպէս օգտագործուած են հարկ եղած պարապաներուն ու տեղերուն: Ահաւասիկ նմուշներ՝

...Մատիտ ի ձեռքիս թղթի մը վրայ խաղաղելով (10):

Հէզ դաստիարակն ի դառարան կշտապեցնեն (10):

Ոչ մէկուն մտքէն կ'անցնէր արգելք լինել անոր գործոց (13):

Իր գրուածներէ մին զրկած էր առ Արեւելք (15):

Փաստաբանի մի դրասնեակն էր ի Ղալաթիա (44):

Որք տեղւոյ մօտութեան պատճառով յանձն առած են այդ խղճուկ շէնքերուն մէջ զալ մաշեցնել իրենց կեանքը (45):

Իր շրթանցը վրայ խաղացող ժպիտն ի սուտ կհանէր իր խօսքերը (65):

Միքէ կըրուցէր անոր ականջն ի վար (66):

Կերպիւ իւրի վաճառականի զբազրի մը դէրքը մոռցնել տալու մտադրութեամբ (66):

Յորում բոլոր ներկայք (79):

Գէորգի նամակն է ուղղեալ առ Աղաւնի (106):

Բնութիւնը միշտ գեր ի վերոյ պիտի մնայ բնապաշտ վիպասաններէն (106):

Վրանին առջեւ նստած կընէին իրենց ճաշը... , զոր զնել էին ի Մարսիլիայ (137):

Յարատեւ ոստոստում մը՝ ալիքներու կատարէն ի կատար (142):

Ի Փարիզ նուէր ստացած զունաւոր պատկերներու գիրք մը (146):

Իր ետեւէն քաջըջելով գայմ ընդ երկար (150):

Տարին ի բուն աշխատեցան նոյն վաստակին համար (231):

ՀԱԶՈՒԱԴԻՊ ԳՈՐԾԱԾՈՒՈՂ ԲԱՌԵՐ

Բաշալեանի լեզուին մէջ ուշադրաւ է հանդիպել բառերու, որոնց գործածութիւնը ժամանակակից արեւմտահայ գրական լեզուին մէջ, կամ անգործածելի են կամ հազուադէպ գործածելի, ինչպէս՝

Մենակերպ (42), ցցունազարդ (44), ակնկառոյց (64), հափափել (յափշտակել, 84), կաշմբուռն (ուժեղ, 75), քակուք (77), եթերաճեմ (109), լուսանիւթ (123), նամէտ (խոնաւ, թաց, 124),

եղնարան (138), փոռեկտեղ (ճեղքեղ, 138), պակուցիչ (երկիւղ ազ-
դող, 144), հրայրք (ներքին կրակ, 204), խնձղալ (ուրախանալ,
235), եւլն.:

Նկատելի է որ Լ. Բաշալեան վերոյիշեալ բառերու օգտա-
գործումով, իրապէս փորձած է արեւմտահայերէնը մաքրել ու պե-
ղեցկացնել, ի սպաս զնելով իր լայնապաշար բառամթերքը: Սա-
կայն, այդ նպատակի իրագործման ճանապարհին, ան յաճախ ին-
կած է ծայրայեղութեան մէջ, օգտագործելով այնպիսի բառեր, ո-
րոնց իմաստն ու նշանակութիւնը, գէթ միջին ընթերցողի մը հա-
մար, պիտի ըլլային անհասկնալի:

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԲԱՌԵՐ

Տրուած ըլլալով, որ Լ. Բաշալեանի գեղարուեստական ստեղ-
ծագործական նիւթերը վերցուած են գլխաւորապէս Պոլսոյ միջա-
վայրէն ու կենցաղէն, ապա զարմանալի չէ, որ ան՝ հարազատ մնա-
լու համար այդ ժամանակաշրջանին ու մասնաւորապէս ժողովուր-
դին, օգտագործած ըլլայ գաւառական ու բարբառային բառեր՝
ախպականացնելու, ընդգծելու եւ «իրականացնելու» համար ժողո-
վուրդի իսկական ղեմագիրծը:

Այս տարրերու օգտագործումը կը բխի որոշ անհրաժեշտու-
թենէ: Եթէ Լ. Բաշալեանի լեզուին մէջ գաւառական եւ բարբառա-
յին բառերը գործածուած են աւելի սակաւ, ապա հերոսներու մօտ
համեմատաբար ատոնց գործակցութիւնը աւելի ակնյայտ է, որպէս-
պէ այդ բառերու կամ քերականական ձեւերու միջոցով, հեղինակը
կարենայ պատկերացում սալ անոնց լեզուին մասին: Այսպէս՝

մարմրուկ	(24)	-	թուլացնող
կլափ	(28)	-	կոկորդի բերանի մասը
շատզրոյց	(44)	-	շատախօս
աճառուտ	(64)	-	աշխոյժ
հնհուք	(74)	-	հող, մտատանջութիւն
անցուկ	(103)	-	անցած
քովնտի	(103)	-	մօտ
մեզար	(156)	-	գողնոց
խմլտուք	(162)	-	խոր
կոնծեղ	(165)	-	կծկուել
պաղուկ	(167)	-	հաճելի պաղ
չարչրկեղ	(196)	-	չարունակ չարչարել
խելսոլ	(207)	-	խենթուկ
թոմթուկեղ	(214)	-	կնճիռներ երեւնալ

Հասուկ	(221)	-	Հասած
Երերտկալ	(223)	-	Երերալ
Մսկոտ	(229)	-	Հոտ մսող
Կողիկ	(230)	-	Լայն փորով կաւէ աման

Լ. Բաշալեանի լեզուի առանձնատուկ ու ընտրու կողմերէն մէկն ալ կը հանդիսանայ ինչ վերջածանցով կազմուած բառերու յաճախակի օգտագործումը:

Վերոյիշեալ ինչ վերջածանցը կ'աւելնայ բառի մը վրայ, վերջինիս տալով փաղաքշական կամ նուազական երանդ մը, անշուշտ, առանց փոխելու տուեալ բառի բառային բուն իմաստը: Օրինակ՝

Դեռարուսիկ (9), մելամաղձիկ (10), մենաւորիկ (15), սիրատենջիկ (16), մարմնատանջիկ (29), պատերազմիկ (57), Համբարձիկ (75), խնկարարիկ (83), զերաշխարհիկ (87), խաղաղիկ (133), օձակերպիկ (144), սատանիկ (146), անասնիկ (151):

Լեզուական փոխազդեցութիւններու մէջ կարեւոր տեղ կը զբաւեն օտար բառերու փոխառութիւնները, որոնք կ'առաջանան ժողովուրդներու միջեւ գոյութիւն ունեցող սնտեսական, քաղաքական եւ այլ կապերու պատճառով: Այս առումով, փոխառութիւնները՝ երբեմն ակամայ, կը դառնան անխուսափելի եւ երբեմն ալ անտեղի: Փոխառութիւնները անհրաժեշտ կը դառնան, երբ լեզուին մէջ տուեալ հասկացողութեան մը համապատասխան բառը գոյութիւն չունի, կամ՝ հարկ եղած իմաստը չի տար:

Բաշալեանի լեզուին մէջ, հատուկենտ կը հանդիպինք կարգ մը օտար բառերու (Ֆրանսերէն, Թուրքերէն), որոնց օգտագործումը անտեղի է եւ նոյնիսկ իր լեզուին համար վնասակար:

Սակայն, ընթերցողը հեշտութեամբ պիտի նկատէ, թէ այդ «տարբեր» սպրդումի, կամ անուշադրութեան արդիւնք են. որովհետեւ՝ եթէ անոր մտահոգութիւնն ըլլար ժամանակի լեզուով գրել՝ հասկնալի դառնալու համար ժողովուրդին, ապա՝ ան պէտք էր օտարագործէր աւելի մեծ թիւով փոխառեալ բառեր, ինչ որ՝ տեղի չէ ունեցած բարեբախտաբար:

Ահաւասիկ օրինակներ՝

Տոսմ (32), գանարէ (70), սիկտոէթ (31), օթէլ (248), պլլան (254), ժէսթ (258) եւլն.:

Այստեղ, հետաքրքրական է նշել, որ Լ. Բաշալեան կարգ մը օտար բառերու համապատասխանող հայերէնն ալ օգտագործած է, ինչ որ վառ ապացոյց մ'ըն է, թէ այդ բառերու օգտագործումը ան-

հրատեղությունն մը չէ եղած: Ինչպէս՝ խառուէ (30) եւ սուրճ (31) եւ կամ շէմինէ (209) եւ կրակարան:

Այս ժամանակաշրջանին, հայերէնի մէջ կը նկատուին ուղղադրական կարգ մը շեղումներ, որոնցմէ զերծ չի մնար նաեւ Լ. Բաշալեանի լեզուն: Ինչպէս՝

կծախսէր փոխանակ՝ կը ծախսէր (էջ 22)

կմնային փոխանակ՝ կը մնային (էջ 68)

կբերէ փոխանակ՝ կը բերէ (էջ 132)

կյայտնէին փոխանակ՝ կը յայտնէին (էջ 197)

կբարեւէին փոխանակ՝ կը բարեւէին (էջ 254)

* * *

Եթէ Լեւոն Բաշալեան դրականութեան պատմութեան մէջ կը ճանչցուի որպէս «դասալիք», ապա հայոց լեզուի պատմութեան մէջ կը ճանչցուի որպէս յառաջադէմ ու անխոնջ մարտիկ, որ ոգի ի բռնին պայքարեցաւ յանուն հայերէն լեզուի անաղարտութեան ու մշակութամեծութեան, զարգացման ու բարգաւաճման:

Եղբայրակերպ, կրնանք իրաւամբ ըսել, թէ Լ. Բաշալեան հանդիսացաւ արեւմտահայ դրական լեզուի արժանաւոր կերտիչներէն ու դափնեկիրներէն մին, որ շնորհիւ իր լեզուական բազմաձուտ պաշարին, պերճ ու ինքնատիպ լեզուին, կրցաւ հայերէնը մաքրադործել, յղկել ու մանաւանդ «դրականացնել»: Աւելին՝ իր ստեղծադործութեան զեղարուեստականութեան արժէքը միախառնուելով հարուստ բառապաշարին, ճարտար լեզուին, պատկերաւոր ու խօսուն ոճին դարձաւ կուռ ու անքակտելի ամբողջութիւն մը:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ

1. Ա. Մանուկեան - «Լեւոն Բաշալեան», Երևան, 1969:
2. Ա. Սուքիասեան - «Հայոց լեզուի հոմանիշների բառարան», Երևան, 1967:
3. Լ. Բաշալեան - «Ընտիր Երկեր», Երևան, 1962:
4. Մ. Ասկէրեան - «Առձեռն բառարան Հայկազեան լեզուի», Վենետիկ, 1865:
5. Լ. Բաշալեան - «Նարակէպեր եւ պատմութեան», Փարիզ, («Լ. Բաշալեան եւ իր դործը՝ Ա. Զօպանեան»):
6. Ստ. Մալխասեանց - «Հայերէն բացատրական բառարան», Պէյրութ, 1955, 4 հատոր:

THE LEXICON OF LEON PASHALIAN

BAROUYR AGHBASHIAN

In the 1880's the development of the west Armenian realist literature helped to the enrichment of the contemporary language. One of the main concerns of the realist writers was to make the language understood by the layman, while raising it to the standards of developed foreign literary languages.

Leon Pashalian is one of the realist short story writers of the 1880's. With this article the author studies the lexicon of Leon Pashalian and his contribution to the development of the west Armenian literary language.